2026

SANSKRIT

(Major)

Paper : SAN4400304MJ

(Indian Philosophy)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

UNIT—I

(Aspects of Indian Philosophy)

(*Marks* : 15)

1. Answer the following questions in brief : 1×3=3
निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

   (a) What is the meaning of the word 'Darśana'?
   'दर्शन'शब्दस्य कोऽर्थः?

   (b) How many broad divisions are there in Indian philosophy?
   भारतीयदर्शनस्य कति व्यापकविभागाः सन्ति?

(c) Name one orthodox system of Indian philosophy.

भारतीयदर्शनस्य एकस्य आस्तिकदर्शनस्य नाम लिखत।

2. Answer the following (any *one*) : 2

निम्नोल्लिखितानामुत्तरं देयम् (कस्यचित् **एकस्य**)—

(a) Write two differences between Āstika and Nāstika.

आस्तिकनास्तिकयोः द्वौ भेदौ लिख्येताम्।

(b) Mention two characteristics of Indian philosophy.

भारतीयदर्शनस्य वैशिष्ट्यद्वयं लिख्यताम्।

(c) Mention the heterodox systems of Indian philosophy.

भारतीयदर्शनस्य नास्तिकदर्शनस्य नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

3. Answer the following (any *one*) : 10

निम्नोल्लिखितानां उत्तरं देयम् (कस्यचित् **एकस्य**)—

(a) Explain the meaning and nature of Darśana.

दर्शनस्य अर्थं स्वरूपं च व्याख्यायत।

(b) Discuss the salient features of Indian philosophy.

भारतीयदर्शनस्य प्रमुखवैशिष्ट्यानि आलोचनीयानि।

(c) Write a note on any one of the Āstika schools of Indian philosophy.

भारतीयदर्शनस्य किमपि आस्तिकदर्शनमवलम्ब्य एका टिप्पणी लेखनीया।

UNIT—II

(Ontology and Epistemology)

(*Marks* : 15)

4. Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) Who is the author of the *Tarkasaṁgraha*?

तर्कसंग्रहस्य लेखकः कः?

(b) How many Padārthas are accepted in Nyāya-Vaiśeṣika philosophy?

न्याय-वैशेषिकदर्शने कति पदार्थाः स्वीकृताः?

(c) What is सामान्य?

सामान्य इत्युक्ते किम्?

5. Answer the following (any *one*) : 2

निम्नोल्लिखितानां उत्तरं देयम् (कस्यचित् **एकस्य**)—

(a) Name the four Pramāṇas accepted in the *Tarkasaṁgraha*.

तर्कसंग्रहे स्वीकृतानि चत्वारि प्रमाणानि उल्लिख्यन्ताम्।

(b) Write a brief note on आत्मा.
आत्मा—इत्युपरि संक्षेपेण एका टिप्पणी लेखनीया।

(c) Write the names of seven Padārthas.
सप्तानां पदार्थानां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

(d) How many knowledges are accepted in the *Tarkasaṁgraha*? Name them.
ज्ञानस्य कति प्रकाराः तर्कसंग्रहे स्वीकृताः सन्ति? तेषां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

6. Discuss Pratyakṣa Pramāṇa. 10
प्रत्यक्ष प्रमाणमवलम्ब्य एका आलोचना प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

Discuss Dravya and its varieties.
द्रव्यं द्रव्यप्रकारं च अवलम्ब्य एका आलोचना प्रस्तूयताम्।

UNIT—III

(Sāṁkhyakārikā)

(*Marks* : 15)

7. What is पुमान्? 1
पुमान् इत्युक्ते किम्?

8. Answer the following (any *two*) : 2×2=4
निम्नोल्लिखितानां उत्तरं देयम् (कयोश्चित् द्वयोः)—

(a) "षोडशकस्तु विकाराः"
Name the sixteen विकारs.
षोडशविकाराणां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

(b) Name the twenty-five elements of Sāṁkhyadarśana.
सांख्यदर्शनस्य पञ्चविंशति तत्त्वानां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

(c) Write the 1st verse of the *Sāṁkhyakārikā*.
सांख्यकारिकायाः प्रथमा कारिका लिख्यताम्।

(d) Write the names of the त्रिगुणs.
त्रिगुणानां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

9. Explain fully (any *one*) : 5
सविस्तरं व्याख्येयम् (किमपि **एकम्**)—

(a) त्रिविधं प्रमाणमिष्टम्

(b) दुखत्रयाभिघाताज्जिज्ञासा

(c) प्रकृतिविकृतयः सप्त

10. Discuss the characteristics of व्यक्त and अव्यक्त. 5
व्यक्ताव्यक्तयोः वैशिष्ट्यानि प्रस्तूयन्ताम्।

Or / अथवा

Discuss the theory of सत्कार्यवाद.

सत्कार्यवादम् अवलम्ब्य एका आलोचना प्रस्तूयताम्।

UNIT—IV

(Introduction to Vedānta Philosophy)

(*Marks* : 15)

11. Who is the founder of the Advaita Vedānta? 1

अद्वैतवेदान्तस्य प्रतिष्ठापकः कः?

12. Write short notes on (any *two*) : 2×2=4

लघुटिप्पणी लेखनीया (कस्यचित् द्वयस्य)—

शंकराचार्यः ; ब्रह्मसूत्रं ; जगत् ; जीवः।

13. Answer any *two* of the following : 5×2=10

निम्नलिखितानां कस्यचित् द्वयस्य उत्तरं लेखनीयम्—

(a) Write a note on Brahman according to Śaṁkarācārya.

शंकराचार्यम् अनुसृत्य ब्रह्मन् इति विषयम् अवलम्ब्य एका आलोचना प्रस्तूयताम्।

(b) Write a note on Mīmāṁsā philosophy.

मीमांसा दर्शनोपरि एका टिप्पणी लेखनीया।

(c) Discuss the concept of Māyā according to Advaita Vedānta.

अद्वैतवादानुसारम् माया इति विषये आलोचना क्रियताम्।

★★★